

Plejebørn og fattigvæsen

Af Michael Dupont

*Frants Henningsen: Forladt. Dog ej af Venner i
Nøden, 1888 (udsnit)*

Hvad kan vi nå?

- Lidt generelt om arkivalier og Daisy
- Fattigvæsenet gennem tiderne
- Betegnelser og klasser
- Fattighuse og fattiggårde
- Forsørgelsessted
- Tab af rettigheder
- Aldersforsorg, sygeforsorg, arbejdsløse, fremmede
- Plejebørn og fattige børn
- Københavns fattigvæsen

Hvordan du finder det rigtige arkivalie

- Vigtigt, før du søger i Daisy!
- Slægtsforskerbøger, internettet
- Skal have en idé om, hvad du vil finde
- Læs om det (grundighed sparer dig på længere sigt!)

Hold øje med

- Hvilken myndighedstype, der behandler sagerne (amt, politi, kommune, sogn osv.)
- Hvad arkivaliet ofte kaldes (journalsag, skifteprotokol, straffeakt osv.)
- Disse to oplysninger skal bruges i Daisy!
- Det store problem: Hvad hedder myndigheden?

DIG-DAG

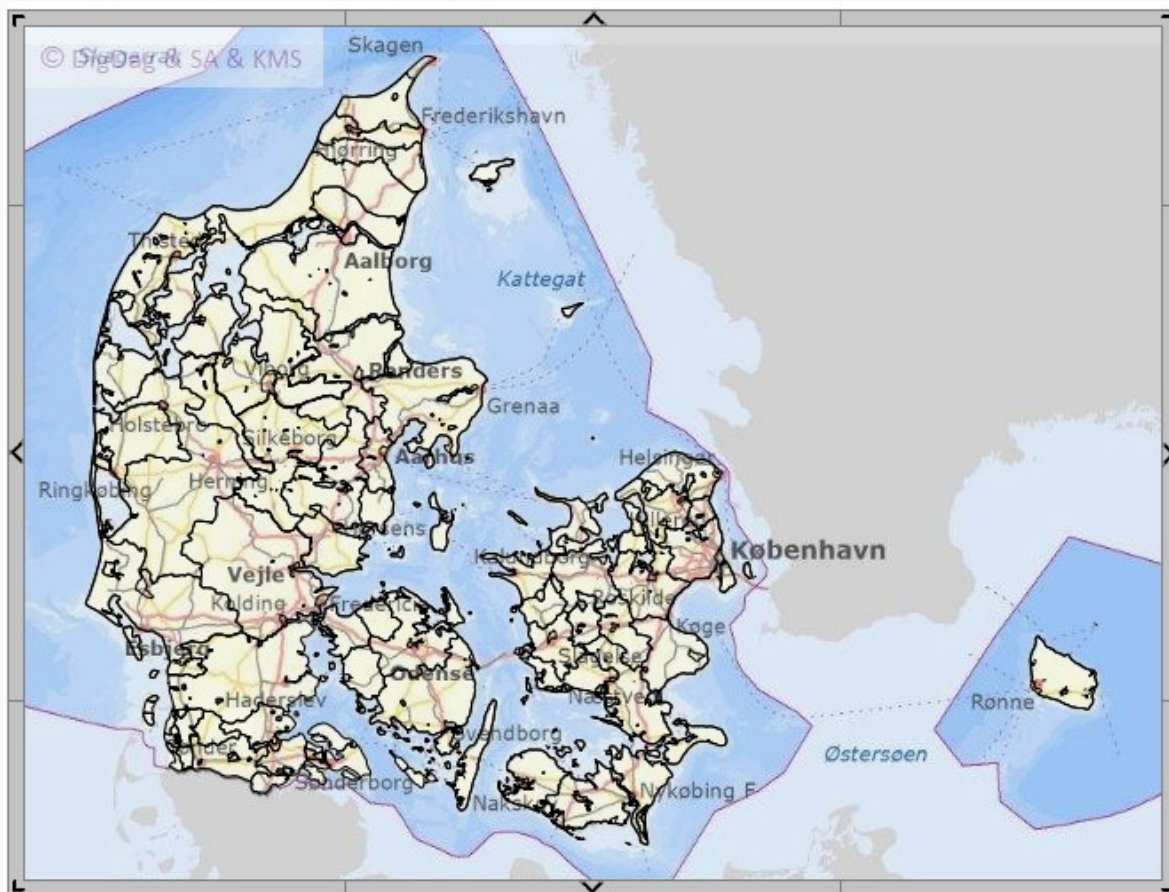
- Betyder Digitalt atlas over Danmarks historisk-administrative geografi
- Kan vælge år + myndighedstype og se myndighedens omfang og navn på den tid
- Kan vælge stednavnesøgning (med % efter stednavnet!) og finde over- og underordnede myndigheder

Tid: 1750 10 01

Administrativ inddeling:

- ☐ Kommunal
- ☒ Amtslig/regional
- ☐ Kirkelig
- ☐ Retslig
- ☐ Geografisk
- ☐ Politivæsen
- ☐ Øvrige

Der vises administrativ inddeling: Amtslig/regional

1700

1750

1800

1900

2000

Hvad er en arkivdatabase

- En elektronisk registratur
- Samme oplysninger som gammeldags registraturer
- Kan benyttes på nettet

DAISY

- Dansk Arkivalie InformationsSYstem
- Indeholder Rigsarkivets samlinger
- Både offentlige og private arkiver
- Alt er indtastet

DAISYs forside (<https://daisy.rigsarkivet.dk>)

Daisy

Bruger: (RAF) Michael Dupont |
Log ud

MINE BRUGERSIDER

[Log ud](#)
[Mine brugersider](#)
[Mine bestillinger](#)
[Rediger brugerprofil](#)
[Slet brugerprofil](#)
[Skift adgangskode](#)

SØG OG BESTIL

[Søg efter arkivalier](#)

HJÆLP TIL SØG OG BESTIL

[Om arkivalierne](#)
[Sådan søger du](#)
[Sådan bestiller du](#)
[Tips til søgning](#)
[Ordforklaring](#)

Søg i arkivaliesamlingerne

Arkivskaber eller arkivserie: ?

Arkivskaber: ?

Arkivserie: ?

Periode: - ?

Søg i Daisy

Her kan du:

- › **Søge** efter arkivalier og få vist information om dem.
- › **Bestille** arkivalier til brug på en læsesal.
- › **Se** indscannede arkivalier online.

Indscannede arkivalier kan ikke bestilles til brug på læsesal.

Læs højt Print

Arkivfaglige ord

- Proveniensprincippet: Myndighedens orden bevares
- Arkivskaber: Den, der skaber arkivet
- Arkivserie/titel: Det, arkivaliet kaldes

Og nu ...

... er vi klar til at tale om plejebørn og
fattigvæsen!

Lad os begynde med det vigtigste:
Hvor finder man arkivalierne?

- Rigsarkivet eller kommunearkiver
- Skal kende forsørgelses- eller opholdsstedet
- Slå derefter myndigheden op i Daisy

- Købstæder:
 - Indtil 1868: Rådstue/magistrat (fattigkommissioner)
 - Efter 1869: Kommune
- Landsogne:
 - Indtil 1803: Sogn eller gods (især på Fyn)
 - 1803-1867: Sogn eller kommune
 - Efter 1868: Kommune
- Kontrolmyndigheder: provstier, stiftsamter, amter, amtsråd m.fl.

Hvad hedder de vigtigste arkivalier?

- Fattigprotokollen
- Indført 1708 og indeholder de fattiges navne, opholdssteder, inddeling i klasser
- Heri findes også fattigregnskaber og fattigplanen (plan for fattigforsørgelsen i sognet)
- Korrespondance, kan indeholde breve, attester vedr. fattige

Gode søgeord

- Kan være meget forskel på, hvad arkivalier kaldes
- Gode søgeord i Arkivserie-feltet er "fattig", "alderdom", "plejebørn", "arbejdsløs" osv.
- Kan også gemme sig under mere anonyme arkivalier som "forhandlingsprotokol"
- Ofte god idé blot at søge på det pågældende sogn/rådstue/kommune + periode og få en liste frem over alle arkivalier

OBS

- Nogle arkivalier er scannet og findes i AO
- Se vejledningsvideo på www.genealogi.dk

Fattigvæsenet gennem tiderne

- -1536: Kunne få hjælp hos familien, klostre, lav (gilder)
- 1536-1708: Fattigforsorg er statens ansvar, fattige er stort set overladt til sig selv (dog findes der fortsat gilder og privat fattigforsorg som fx hospitaler)

Eksempel på privat fattighjælp: Herlufmagle-Tybjerg Pastorat: Fattigvæsenssager 1624-1875, pk. C2.11 (Claus Daas fundats på 500 rd. hvoraf renten skal ydes til 15 husarme i Herlufmagle, 1624)

1
Dønt, fall æltid soldet an mistig som laguel/æ van
Samsthan Vi/ke ællme/æ sofsthan æst den Fattig,
ste samhed: fallamagle/ægan of uigan ændan, fæd,
sam æd nuur Sam vord Diden æstgane ællan
som ændrit, Du, fall stuar an ændan æstgane ællan
som ændrit, som sig ænlig of Vall sofsthan æstgane ællan
of æd: Dan æstgane ællan ændrit æstgane ællan
æstgane ællan æstgane ællan æstgane ællan æstgane ællan
æstgane ællan æstgane ællan æstgane ællan æstgane ællan

”Først schall Altid holdis en rigtig Fortegnelse paa Fembten
Visse Allmese hoffder Aff die Fattigste herudi Hellemagle sogen
och ingen Andenstedtz, saa Ad naar Een weed Døden Affgaar
eller for Andris, da schall strax en Anden nottørfftig forandris,
som sig erlig och Vell haffuer Anstillet och udi den Affdødis eller
for Andredt sted kand Antegnes [...]”

Egentlige fattiglove

- 1708: Den første fattiglov (fødevarer, penge til husleje, tøj og brændsel, baseret på frivillige bidrag)
- 1732: Udlevering af fødevarer kan afløses af omgangsforsørgelse
- 1803: Regulær tvungen fattigskat, mere kontrol med byerne og sognenes forpligtelser

Eksempel på bidrag: Nakskov Rådstue: Fattigprotokol 1708-1753, pk.
N-2 (1709)

Den 1te Maanedes Rende af Fattigprotokol 1709.

af de indkomne, ved Fattigens Rente den første Termin

der skal betales som følger

	Den 1 ^{te} Termin	Den 2 ^{de} Termin	Den 3 ^{de} Termin	Den 4 ^{de} Termin
	Skilling	Skilling	Skilling	Skilling
Gælder Fattigens	12 1/2 R	12 1/2 R	12 1/2 R	12 1/2 R
Fattigens Rente				
af Andet Mønstre				
af den første Termin	8	8	8	8
af den anden Termin	6	6	6	6
af den tredje Termin	6	6	6	6
af den fjerde Termin	4	4	4	4
af den femte Termin	4	4	4	4
af den sjette Termin	4	4	4	4
af den syvende Termin	1	1	1	1
af den åttende Termin	2	2	2	2
af den niende Termin	5	5	5	5

Matthesen gile
om. dret —

gile ing till dir påtills i
lita var lita som i lita

In gile lita som för
vafal sp Hans Rnj

In suar offra min
tuffa fuffal sp

Calper fuffal

gile ing till dir påtills i
lita som i lita

HR §

gile ing till dir påtills i
lita som i lita

lita som i lita
till dir påtills i lita

Der lita Berr E. lita
i lita som i lita

lita som i lita
lita som i lita

lita som i lita
lita som i lita

lita som i lita
lita som i lita

Ret til hjælp

- 1849: Alle, der ikke kan forsørge sig selv, har ret til hjælp
- 1891: Omgangsforsørgelse afskaffes. Mere specifik lovgivning kommer til, og fattigloven kommer efterhånden kun til at dække dem, der ikke kan få hjælp iht. anden lovgivning
 - Aldersforsorg (1891 ff.)
 - Sygeforsorg (1892 ff.)
 - Arbejdsløse (1907 ff.)

Den moderne velfærdsstat

- 1933: Uoverskuelig lovgivning fører til 4 hovedlove:
 - 1. Folkeforsikringsloven (sygeforsikring, alders- og invaliderente)
 - 2. Ulykkesforsikringsloven
 - 3. Lov om arbejdshenvisning og arbejdsløshedsforsikring (arbejdsløse)
 - 4. Lov om offentlig forsorg (fattige)

Værdigt/uværdigt trængende

- Værdigt trængende: Uarbejdsdygtig pga. alder, sygdom og invaliditet, samt forældreløse børn
- Uværdigt trængende: Personer i den arbejdsdygtige alder, som burde kunne klare sig selv (løsgængere, landstrygere, prostituerede, arbejdssky individer, soldaterenker med små børn, enlige mødre med uægte børn)

Værdigt trængende

- Fik tiggertegn, der gav tilladelse til at tigge i en bestemt periode og område (fx sogn eller herred)
- Inddelt i 3 klasser:
 - 1. De blinde, sengeliggende, vanføre, gamle
 - 2. Små forældreløse børn, der ikke havde familie
 - 3. Husarme, der pga. dårligt helbred, mange børn o.l. ikke kunne tjene nok til livets ophold

Eksempler på klasser: Nakskov Rådstue: Fattigprotokol 1708-1753, pk. N-2 (1738)

Anno 1738 den 10de October
Vor Dignus Præstou velåbende Hr Jacob
Wille, Tilligemeend Magistratens Haa velkom
den Til indvaldt Borgere haar samlet
den Rådstuen at forvalte den Nær Døling
og Classificering den 1ste fattigste Tal.
Den kan anføres at være den Lærde til at
og yderligere almisse af den Publikeres Fattig
Class grundlig indstilling for anstændig
den 1739. Gaalder
1ste Klasse / 2de indfødt Klasse
Chantionerede Næder.

"Anno 1738 den 10de October

Var Sogne Præsten velærverdige HøjtErede Jacob Ullitz,
Tilligemæde Magistratens Saa velsom 6 Der Til udvaldt Borgere
haar samlede paa Raadstuen at Forfalte een Nye Deling og
Classeficering paa de fattiges Tal. Som kan ansees at være
Nødlieende til at oppebærge almise af den Pubpligers fattige
Casse Ugentlige udehling for anstehende Aar 1739. Saaledes
[...]"

Eksempel: Nylarsker Sogn: Fattigkommissionens forhandlingsprotokol, 1815

Ja. Læstegods Hansens	Ernøst i Opgave	Ja. Læstegods Hansens	Ja. Læstegods Hansens
Op 15. Sept. N. L. Pedersen Ficampsen	50 Aar	79 Aar	Ja. Læstegods Hansens

[illegible]

Wiederhoffen	Hier liegen	Erzengel St.
unter dem	Vigilienstiche	für die Seelen
trauernd	für . . .	der . . .

Donnerstag den 19.
den 10ten Jan. anmessen,
Gut. i. d. S.

Förder: 12 d. Saks, 1 Lot Gryn, 1 Lot
Wasa, 1 Lot Saks og 3 Lotter
grisen, ligentlig: 1 Lot Rist
nias diehøge Guld af Jæ
guld, 10 Saks. Mand Hansen,
Svend West, Anders Törn, Ole
Hansen, Mand Grøbe, Mari
Nielsen, Mand Thomsen, Tor
gentensen, Michas Rasmussen
Mand Pedersen, og 6 d. Moan
in Gaard. Die Gine Rasmussen
Guld 1 Lot, die Guld Rasmussen
af Rist og Rasmussen, og die Gine
Larsen. Guld Rasmussen
og Guld Rasmussen.

Uværdigt trængende

- Stodderkongen (der var værdigt trængende) skulle jage uværdigt trængende bort
- Blev uværdigt trængende fanget i købstæderne, blev de pisket i fuld offentlighed og derefter jaget ud af byen

Eksempel på vurdering af værdigt/uværdigt trængende: Nakskov Rådstue:
Fattigregnskaber 1721-1768, pk. N-4

Jeg her af Erns Rådmands Jørgen Schiøtz
for Borgmesteren Nielses Christensen af 8de Kjøben
haver reskrevet, at der imidlertid som, som Bysens
fattedes Inspectør skal være forfulgt om den
sig har om at fattig yndemanden, navnlig. Johann
Hans Rader at indlægge i Bysens fattedes
i det Rådmands Jørgen af Borgmesteren Nielses
som skal det være i fattedes Mænd, at det endogså, men
da de Vice-Borgmesteren af Rådmanden oppefter
sig der imod, derigennem, at den i Rådmanden
skal være Bysen i Rådmanden, der, at den
ikke, Rådmanden som i Rådmanden, at der jo kan der
anden af Bysens nye fattede, som man mener
menomde, som melles Jørgen til Gensmen:
Jeg her i det forment at Rådmanden Rådmanden

”Da Vi [...] haver erfaret, at der imellem dem, som Byens fattiges Inspecteurer skal være forefalden en Striidighed om et fattig kvinde-menniske, navnlig Johanne Hans Datter at indlægge i Byens Fattiges Huus, i det Sogne-præsten og Borgemester Kiølle har foranstaltet bemeldte fattige Menniske at antages, Men de 2de Vice-Borgemestere og Raadmænd opponerer sig der imod, foregivende, at bemeldte Kvinde skulde deels være byen u-vedkommende, deels, at hun ikke skulde være saa nødlidende, at der jo fandtes andre af Byens egne fattige, som vare meere trængende [...]”

Gladsaxe Fogndistrikt Fattigkommissionens Regnskab for Aaret 1803

Naar der til den Dag. D. 10 og 11 specificerede Summa lægges sin indkomne sk.,
 danner efter følgende N° 5 1 R^{de} 1 Sk 2 S., bliver følgende
 Indtægt 463 R^{de} 11 1/2 S., hvilket efter at gives Resten følgende specificeres:

Indtægtsbetænkning:

1. Indtægtning fra Aaret 1802 - - - - -	46	4	1
2. Efter de specielle Indsamlingsskr. leveret ind Fognd- distriktskommissionens Indkomne Lars. Rasmussen N ^o 1 -	68	4	14
3. Efter Litterat N ^o 2 ind Hans Larsen - - - - -	72	2	6
4. Efter Litterat N ^o 3 ind Christen Sørensen - - - - -	35	3	12
5. Efter Litterat N ^o 4 ind Ole Hansen - - - - -	75	2	4
6. Efter Litterat N ^o 5 ind Peder Andersen - - - - -	70	2	6
7. Efter Litterat N ^o 6 ind Fødsel - - - - -	36	2	6
Summa 405 R ^{de} 4 1/2 S.			

Udbetalt og ubetalt Indtægt:

Vær dags første lin la Ba.	fr. d. d. d. d. Dagene Namen og Løstning.	Hvort Lunden i Bøf og Frugt -	Lunden
A. 1.	Jonas Eklund sen og hustru Gladfjære - børger i Gadefjære.	Jav. faar i Frugt for 22 Uger à 3 Mk. og for 30 Uger à 2 Mk. - - - 21 Mk. " " " S.	Hvort Lunden for med andstak i sin Egdoms Lunden.
A. 2.	Ole Torgersen sen og hustru af Bredinge. Ligalsdø.	Jav. iligalsdø faar - 21 - " - " -	Ligalsdø.
A. 3.	Skorten L. sen og hustru af Bredinge. Ligalsdø.	Ligalsdø - - - 21 - " - " -	Ligalsdø.
A. 4.	Gauls L. sen af Bredinge. Ligalsdø.	Jav. Bøf for Bredinge Jav. for 17 Uger faar ligalsdø 12 S. og ligalsdø. og alant ligalsdø, alant for 52 Uger, faar hustru à 3 Mk. - 28 - " - 12 -	Jav. Bøf for Bredinge Jav. for 17 Uger faar ligalsdø 12 S. og ligalsdø. og alant ligalsdø, alant for 52 Uger, faar hustru à 3 Mk. - 28 - " - 12 -
A. 5.	Daniel H. sen af Bredinge. Ligalsdø.		

180. af H. Samson ved harts Udgang, til Salob 44 No. 243 f., Lys på Fødsel
 som indvandt for at undvige Udpandlingens Ordre, var nogle af dem i Lys, som indvandt
 Ringen talte sig til Fødsel. Udgivet.

Nr. Sættigens Navn, Tilstand og forførelse	Vest- Tage	Kølskabets				Præge		Inventar- ninger
		Ring Nr.	Brig Nr.	Antal Stk.	Antal Stk.	Stk.	Stk.	
1. Peder Jensen's enke i Mørkøje	—	—	—	—	—	3.	—	Torh. for i hængt sunde blinde Kølskabets Tilbeh. for i hængt.
2. Bodil Røds i Biddinge, 81 Aar g. for sin Datter, som har gæmske	—	$\frac{1}{2}$	1	2	8.	2	64.	Torh. for i hængt.
3. Frederiche Jeans i Biddinge 70 Aar g., for sin Datter, som har gæmske	—	$\frac{1}{2}$	1	2	8.	2	64.	
4. Nelaus Lorenzens enke i Gjertøfte a 3 f. ingeniør	—	—	—	—	—	26	48.	Bilag No 17.
5. Sivert Nielsens enke i Biddinge gæmske og sørg	—	58 $\frac{1}{2}$	58 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{4}$	8.	2	64.	Den Manden af 30 Aar og en var i hængt, hængt for i hængt/Bom i hængt den i hængt.
6. Bent Andersens enke i Biddinge, 120 Aar g., for sin Datter, som har gæmske	—	$\frac{1}{2}$	1	2	8.	2	64.	
7. Niels Olfens enke i Mørkøje, blind Tilføjet	365	—	—	—	—	2	64.	for i hængt for 5 af Gæmskemanden.
8. Jens Christensen i Bagved, ung sørg	—	1	1	2	8.	2	64.	
9. Ole Carstensen i Herløv, lige saa	365.	—	—	—	—	—	—	for i hængt for 5 af Gæmskemanden.

Fattighuse og fattiggårde

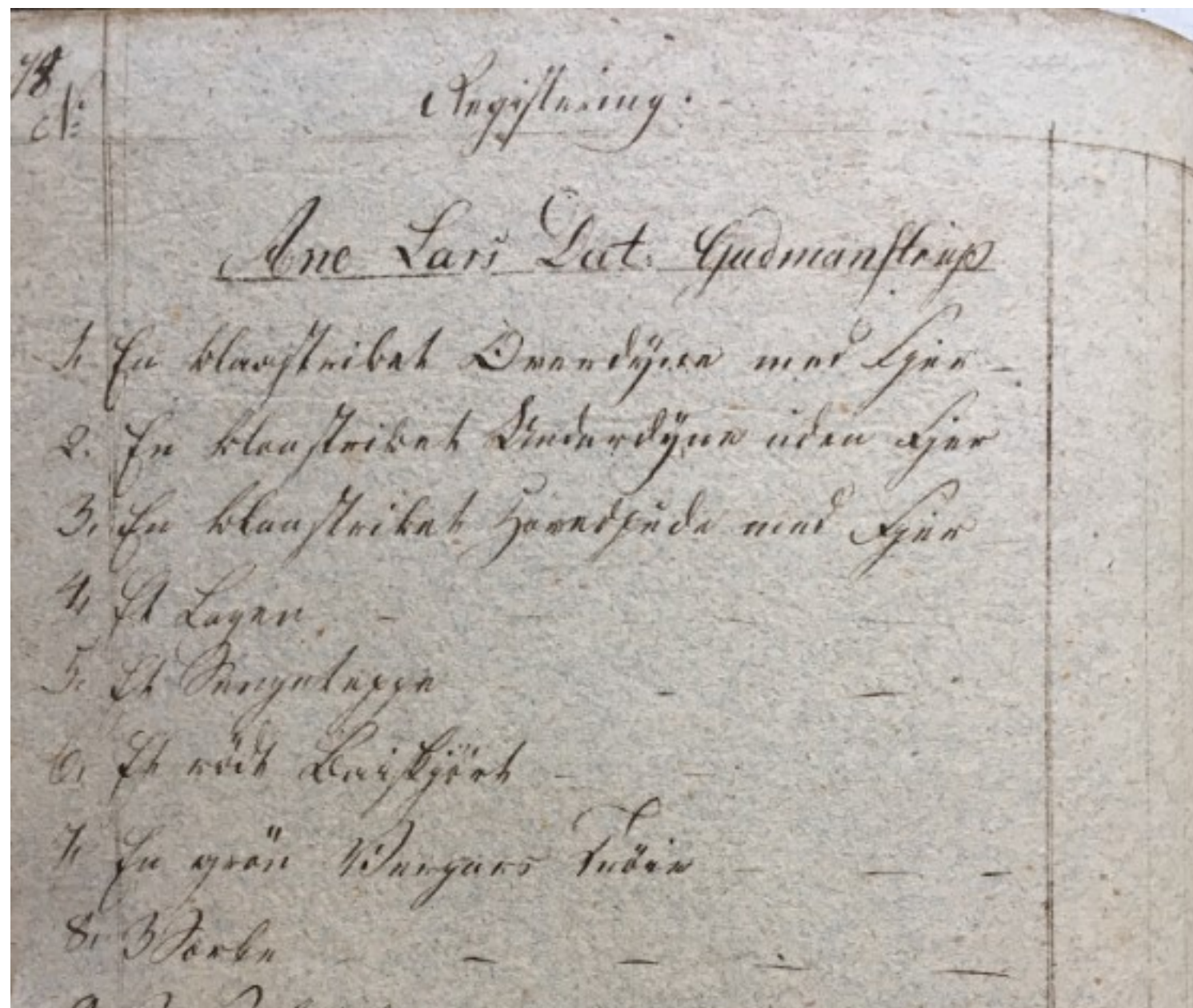
- 1643: Hvert sogn skal indrette et fattighus
- 1800-tallet: Oprettelse af fattiggårde, hvor der også skulle arbejdes
- Arkivalier findes: Rådstuer/købstadskommuner (købstæder), sogne/sogneråd (landsogne)
- Oprettelse, ordens- og spisereglementer skulle godkendes af: Danske Kancelli (1838-1848), Indenrigsministeriet (1848-1869) og amterne (1869-)

Eksempel: Anne Larsdatter

- Højby Sogns kirkebog, døde kvinder 1820:

Begravelsesdagen.	Den Dødes Føds- og Tilnavne.	Stand, Haandtering og Opholdssted.	Alder.
Januar 16.	Badil Hans Datter	Prestel Augustenichs Hustru	62.
19.	Anne Lars Datt.	Kattholm af Gædmarund	82
Februar 6.	Peder Bakker Lønn	Hane af Lumbærn	53.

Højby Pastorats registrerings- og auktionsprotokol 1814-1853

+ Mads Thane					12
+ Peter Hermannsen					1
+ Mads Lasmussen					8
+ Otto					4
+ Ole madsen Eriksen					4
+ Frederik Henningsen					1
+ Lars Gert					1
+ Mads Lasmussen					4
+ Ole madsen					1
+ Maren Beendts					3
+ Mads Lasmussen					8
+ Maren Beendts					12
+ Ole madsen					10
+ Ellen Jacobs Dutt.					7
			#9	22	

- Efterlod sig i alt værdier til 5 rd. 5 mk.

Dronningens Sættig brugs. Efter la. br. Taket = 4rd 5^{mk}
 blev solgt ved Auction d. 7 Febr 1820
 og blev brugt til Sættig. Raps
 til Juletagt.

Forsørgelsessted

- 1708: Det sogn, hvor man bor (fattigdistrikter oprettes i købstæder og pastorater)
- 1803: Det sogn, hvor man var født (med mindre man havde boet uafbrudt i et andet sogn eller by i mindst 3 år, ændret til 5 år i 1839)
- 1844: Gifte kvinder følger manden, og børn under 18 år følger forældrene
- 1933: Den kommune, hvor man bor

Forvirring i forbindelse med forsørgelsessted: Nakskov Rådstue: Fattigregnskaber
1721-1768, pk. N-4 (1752)

7
ved Hønds Røngs. Maj. & allernaarlig
Lar Røngs at udfolvere paa den fattige
Indt. i Nacstou, afss. Christian Munkes
Jensens Amøgning om Hønds Røngs
Datters Løstflugning, inden den paa af indfølgende
Copie af Hønds Røngs. Maj. & til os under 29.
pastato anganger allernaarlig & Escript som
og i allernaarligst følge af Hønds Røngs
indtækt den fattige Indt. & ligantlig af Nacstou
Djens Løstflugning Bøsta til Hønds Røngs
foldning, da Hønds Røngs afsonder Hønds Røngs
Hønds Bøsta, Løstflugning & ligantlig, forsom vi og
Hønds Røngs afsonder Hønds Røngs

”Hvad Hands Kongelige Majestæt allernaadigst har behaget at Resolvere paa den fattige Enke i Nachschou, afgangne Christian Munkes, hindis Ansøgning om Hindes Vanvittige Datters Forflegning, vilde De self af vedfølgende Copie af Hands Kongelige Majestæts til os under 29de passato ergangne allernaadigste Rescript erfare, og i allerunderdanigst følge af Høystsamme, meddeele den fattige Enke 2 mk. ugentlig af Nachschou Byes Fattiges Cassa til Hindes datters Underholdning, da Hun ligeledes af Sønder Herreds Fattiges Cassa, skal nyde 1 mk. ugentlig [...]”

Undersøgelse vedr. forsørgelsessted: Hørsholm Sogn: Forhandlingsprotokol for Hørsholms
Fattigvæsen 1857-1862, pk. 1 (1857)

til Kjøbenhavn Fattigvæsen. Nr. 77 & 78 af Dato 7de 79.
Høf. Hofmester, Dato af 24de 79. Der er ved sinctionen fore-
taget, som Frederik Julius Kasmussen vedkommer, forfølgelse af
for i Kasmussen. Der er i Likheden 1858 for færdig og færdig for.
for anført, men skinnede Frederik Julius Kasmussen, for 3de
Juni 1856 og Hofmester. Vedr. og konfirmation til Kjøbenhavn 1858 i

”Til Kjøbenhavns Fattigvæsen.

Ved behagelig Skrivelse af 24de *forrige Maaned* har den ærede Direction forespurgt, om Frederik Julius Rasmussen erkjendes forsørgelsesberettiget her i Communen. Da man i Kirkebogen ikke har fundet en saadan Person anført, men derimod Frederik Junius Rasmussen, født den 3die Juni 1836 paa Usserød-Fabrik og confirmeret til Michaelis 1850 i [...]

Forsørgelsessted for uægte børn

- Uægte børn 1839-1933: Samme kommune som moderen, indtil barnet er 18 år, derefter avlingskommunen (hvor moderen opholdt sig 10-månedersdagen før fødslen)

12.	11.	<u>Refundert</u> fra Vidskinds Sattig med sin Understøttelse til Ole Christ Andersdatter fra Aarb 1861 med	33.	5.	1.
14.	12.	<u>Madagone</u> med det i Hirschholm p. 11te April 1862 affaldte Marked	4.	4.	8.
23.	13.	<u>Alimentationsbev.</u> for 1/2 Aar til 11te Marts 1862 fra Blichensfoged Peder Jensen af Skablang, for alt med støttelse Frederikke Kristine Gaud, sammen ansat Pava, Jørgen Peder, søn, der nu går i skole, Blaustrød Bog, den 11te September 1850	5.	11.	1.
29.	14.	<u>Refundert</u> fra Kjøbenhavns Sattig med sin Understøttelse med Hænge søn Peder Julius Wolffermans familie Understøttelse fra 28de Decem. der 1861 til 29de Marts 1862 incl.	11.	2.	1.

Tab af rettigheder

- Skulle gøre det mindre attraktivt at få fattighjælp
- Fattighjælp skulle tilbagebetales

- Ægteskab 1824-1961: Hvis en af parterne som voksen havde modtaget urefunderet fattighjælp inden for de sidste 5 år, skulle de have tilladelse fra mandens forsørgelseskommune, før ægteskabet kunne indgås
- Stemmeret og valgbarhed 1849-1961: Havde man modtaget urefunderet fattighjælp, kunne man ikke stemme eller vælges

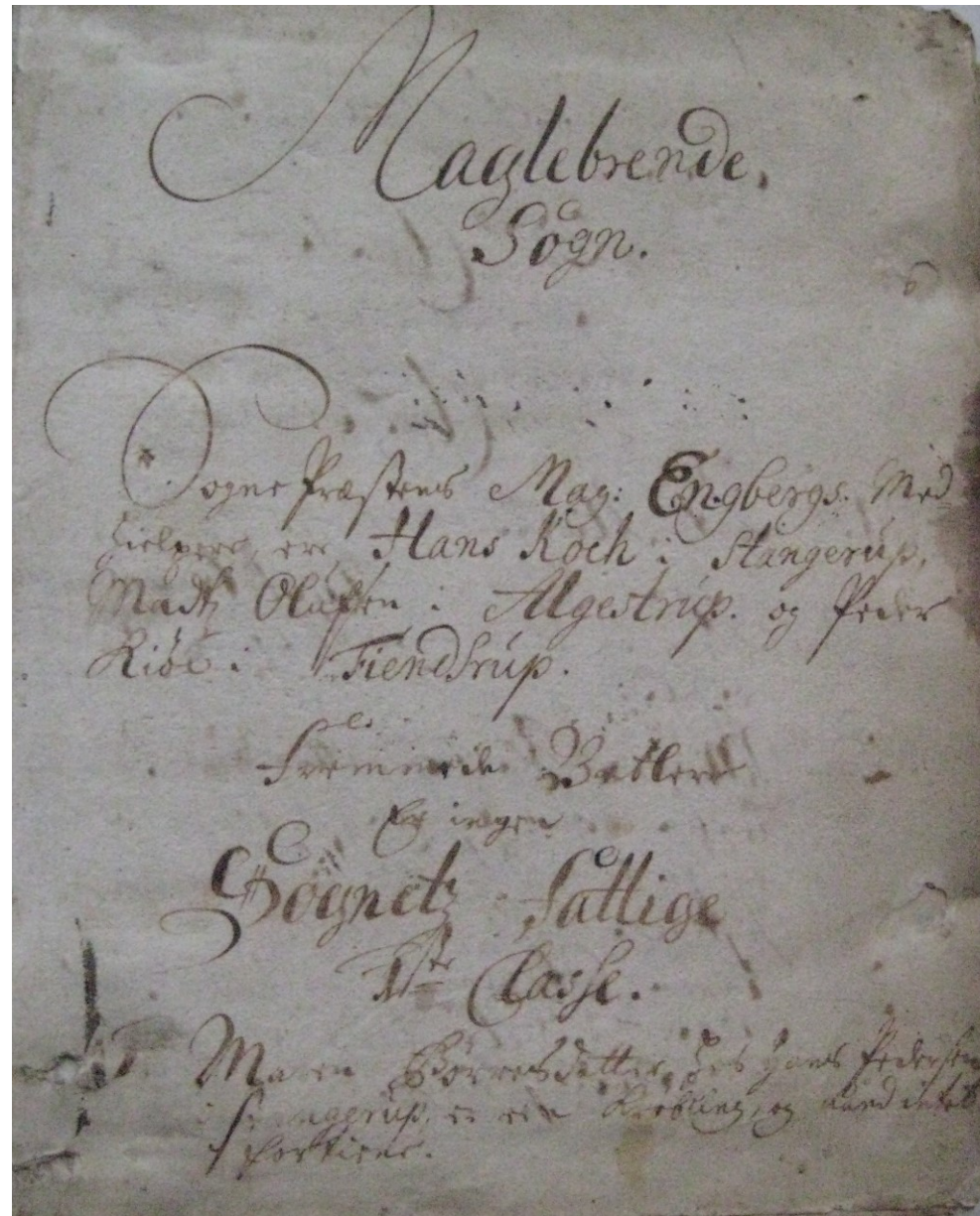
5 grupper inden for fattigforsorg

- Gamle
- Syge
- Arbejdsløse
- Fremmede (udlændinge)
- Plejebørn og fattige børn

Aldersforsorg

- -1891: Som fattige ("værdigt trængende")
- 1891-1922: Alderdomsunderstøttelse (gjaldt værdigt trængende over 60 år efter individuel vurdering af kommunen, støttens størrelse ligeså)
- 1922-1956: Aldersrente (gjaldt uformuende over 65 år, aldersrentens størrelse fastsat i loven)
- 1956-: Folkepension

Maglebrænde Sogn: Forhandlings- og regnskabsbog for fattigvæsenet i
Maglebrænde Sogn 1723-1844, pk. 1

2. - Jacob Omsid: Maglebrende, en
gammel velkøbt Mand, og Landintet
forhins.

2. - Casse
fandt ingen.

3. - Casse.

1. - Lgt. Nilsdaatter Job Lars Røb-
møst Løst i Maglebrende en
Oboe og Land og forhins fuld løst
og sold.

2. - Martin Jørgensdaatter Job Jacob Rø-
møst ibid: en en Røbling, og Land
og forhins int, forhins sin Land Sub-
sistere.

3. - Larsen Osmagor Job hans Jønst
skred i Algetrup, en gammel
og affaldig spind.

Sygeforsorg

- -1892: Som fattige ("værdigt trængende"), fra midten af 1800-tallet oprettes private sygekasser
- 1892-1933: Statsanerkendelse og statstilskud til sygekasser (kun for ubemidlede arbejdere, husmænd, håndværkere m.fl.)
- 1933-1971: Alle mellem 21 og 60 år skal være medlem af sygekasse, også forudsætning for at modtage aldersrente
- 1971-: Offentlig sygesikring (sygekasser ophører 1973)

Arbejdsløse

- -1907: Som fattige ("uværdigt trængende"), der oprettes private arbejdsløshedskasser
- 1907-: Statsanerkendelse af arbejdsløshedskasser (staten bidrager med 50 %, medfører ikke tab af borgerlige rettigheder)

Man kan "følge" folk i protokollerne

- Carl Rasmussen forlod sin hustru Anna Christine Rasmussen, der boede i Magleby
- Hun kunne ikke tjene nok til at forsørge sig selv og sin familie og fik derfor fattighjælp
- Familien nævnes i Magleby Kommunes forhandlingsprotokol
11.05.1910, 13.05.1911, 09.09.1911, 26.03.1913, 08.11.1913,
13.12.1913, 04.04.1914, 14.10.1916, 29.03.1917

2
Meddelelse forelæs fra Randers Hervedskontor
at forhenlevende Skipper Carl Rasmussen af Kl. Havn
(en Arbejdsmand i Randers) var sat i Bidrag til Families
Underhold, med 12 Kr. maanedlig til Hustruen og 18 Kr.
til Børnene, at betale bagud fra 15 Marts 1911. Det vedtoges
at søge Beløbet inddrevet ved Udpantning, eventuelt
afsonet efter de derom gældende Regler

3
Forsøg på at få Frederiksborg Forsørgelsesvesen om man

Fremmede (udlændinge)

- -1892: Samme regler som danskere, nemlig 5 års fast og uafbrudt ophold i samme sogn giver mulighed for hjælp (ellers sendes man retur til sit hjemland)
- 1892-: Kun hjælp til personer med dansk indfødsret

Plejebørn og fattige børn

- 1708-1891: Fattige børn blev ved årlige auktioner udliciteret til den gårdmand, der skulle have mindst betaling for at forsørge og opdrage barnet
- 1888-: Kommunen skal føre tilsyn med alle plejebørn (ikke kun dem, kommunen selv satte i pleje) og godkende plejeforældre

Eksempel på plejebarn: Korsør Købstadskommune, Børneværn:
 Fortegnelse over Korsør Kommunes Plejebørn, pk. 40-41 – 40-45

Nr.	Navn	Ægt	Karsagent til Underopførelsen	Kvar kommer under Plejeforsynet
	Sally Hemmelt Stramrup	19 Juli 1895	Moders og Linda Kirstine Kofod kan ikke forsørge barnet	1 Marts 1896
Skoleansat til 1/3 97 med 20 Kr. 1/6 97 - 20 - 1/9 97 - 20 - 1/12 97 - 20 - 1/3 98 - 20 - 1/6 98 - 20 - 1/9 98 - 20 - 1/12 98 - 20 -				
1/30 5 Skoleansat til 1/3 1905 ansat med 15 Kr. Betrug ansat til 1/6 05 med 15 Kr. 1/9 05 Skoleansat til 1/9 05 med 15 Kr.				

Naar og hvor Aartlig
hos sat i Steie Skustind

Anm.

1/3 96 hos hrbmed Hans
Jacobson, Halskov 274/3

fra 1/3 96 hos hrbmed
N. Chr Skjelt Jensen
Halskov 474 376.
Halskovvej No 16

Udtagt Børnsfader, hrbmed i Halsnæsvej, Hals
Henrich Børnsfader skat i hrbmed Resolution af 9/1 96
udredt 40 Sts aartlig med 1/4 Del 1/3, 1/6, 1/9 og 1/12.
Bidraget, forsvindt til 60 Sts aartlig fra 1/3 96 at regne

Børnsmoderen skat udredt at aartlig Bidrag af 20 Sts
i hrbmed Resolution af 28/3 96 fra 1/3 96 at regne med
1/4 Del hrbmed 1/3, 1/6, 1/9 og 1/12.

Resolutionerne modtaget

Børnsfaders og Børnsmoders Bidrag for 1/2 her til 1/3 97 beløst 10/6 97
1/6 97 - - 1/6 97

Børnsfaderen Art. Nr 28 Børnsmoderen hos i H. flumms 1905
beløst Børnsfaderen N. Chr Skjelt Jensen 150 Kr paa H. flumms for
Børnsmoderen beløst 14 Sts - heraf de 50 Kr er indsat i H. flumms
paa H. flumms Børnsfaderen og Børnsmoderen for de H. flumms

Eksempel på plejebørn: Korsør Købstadskommune, Børneværn:
Tilsynsmyndighedens plejebørnsprotokol 1933-1935, pk. 40-41 – 40-45

Oplysninger om Plejebørn, der er under Tilsyn efter Lov				
Barnets Løbe- Nr. fra Aar til Aar	1	2	3	4
	a) Plejebarnets fulde Navn? b) Hvor født? c) Naar født? (Aar og Dato) d) Moderens (Forældrenes) Navn, Stilling og Bopæl? e) Naar anbragt i Pleje?	Plejeforældrenes a) Navn? b) Alder? c) Antal egne hjemmевærende Børn? d) Bopæl? e) Livsstilling (og Forandring heri)? f) Haves andre Plejebørn? (Er Barnet adopteret, men dog under Tilsyn, anføres dette her)	Hvem betaler for Barnet? (Stilling, Navn og Adresse)	Plejelønnens Størrelse?
37	a) Alna Elise Jacobsen Jacobsen b) Korsør c) 11/6 1922. d) Alna Jacobsen, Kruiservej 31	a) Haagen Jacobsen b) Kruiservej 31 c) 1 d) Bopæl Høj	Sjener Jacob Nielsen 204th Græbenhavn	
38	a) Inge Marie Pedersen b) Bihavn c) 26/7 29 d) Else Guinhold Pedersen, Led. Jørgensbjerg	a) Valde Pedersen b) Højly. 40 c) 1 d) Hørnørh. Høj	Oluf Johannes Schwartz og Hørnør Lund Lillert Andersen, Roskilde	204th

Nr. 181 af 20. Maj 1933 § 110, Stk. 1, Nr. 1, jfr. Stk. 2, Nr. 1 og 2.

5 Dato for Tilladelsen (Lovens § 115) og Tilsynets Paabegyndelse.	6 Dato for Anmeldelse a) af Forandringer (f. Eks. Bopælsforandringer) eller b) Ophør af Plejeforholdet og Grunden dertil.	7 Dato for Tilsynets Ophør og Grunden dertil.	8 Dato for og Indhold af Udvalgets Tilførsel om Barnets Forhold (Lovens § 113), paa Grundlag af den eller de fra den tilsynsførende modtagne Indberetninger.
		1/38 Udgaan Lode Forhold i Hjemmet.	-1. JAN. 1936 31 DEC. 1936 meget godt. meget godt
14/15 1930			-1. JAN. 1936 31 DEC. 1936 31 DEC. 1937 31 DEC. 1938 31 DEC. 1939 31 DEC. 1940 godt. godt godt — — ingen tilførsel

Eksempel på vurdering af plejehjem for børn: Korsør Købstadskommune,
Børneværn: Forhandlingsprotokol for tilsynet med plejebørn 1913-1929, pk. 40-41
– 40-45

Fredag den 25 April afholdtes Møde
i Byrådsalen paa Storebalt. Listerne
og Journal blev gennemgaaet og reviderede
Arbejd. Hjalmar Johansens Kustru var tilstegt
til Møde, da Tilsynet ikke mente at hendes
Hjem mere var egnet som Plejehjem, efter
en Skrivelse fra Politimesteren, var og Tilsynet
havde besluttet at fratage hende Plejetilladelsen.
Fru Johansen mødte ikke, og det blev bestemt
at tilskrive hende. En Skrivelse fra Byrådet
behandlede og det vedtoges at svare, at Tilsynet
fandt, at det efter dets Mening ikke var
nødvendigt at forandre Formerne for Tilsynet
men at det var betryggende saaledes som det
blev udført.

Plejebørn i Fødselsstiftelsens arkiv

- 1750: Fødselsstiftelsen bliver oprettet
- Formålet var at undgå drab på nyfødte ved at lade moderen føde anonymt (-1908)
- Mange mødre overlod deres børn til Fødselsstiftelsen, der fandt plejeforældre
- Udsætterprotokoller er protokoller over børn, der er udsat, dvs. i pleje
- Findes i AO

Hvordan man finder et barn i udsætterprotokollen

- Kirkebog → Hovedprotokol → Udsætterprotokol
- Eksempel: Dorthea Christine, født 08.01.1832

16	17	18	19		Dorthea Christine
----	----	----	----	--	-------------------

16.	17.	0	0	8-10		Dorthea Christine		
-----	-----	---	---	------	--	-------------------	--	--

13. Januari			30 Jan	36	1837	2 Jan		
-------------	--	--	--------	----	------	-------	--	--

Udsætterprotokol 36/1832

Nr. 36 Pige barnet <i>Dorthea Christine</i>	
Født den 8. Januari 1832 under Nr. 16. og døbt den 10 v. M.	
Udleveret den 30. Januari 1832	Moderen Nr. 17. Nr. 15. R o
til <i>Andersens</i> og <i>Justits</i> <i>Maren Pedersdatter</i> af <i>Slagstunde</i> <i>Maark</i> og <i>Paga</i> paa <i>Frederiksberg</i> Amt, efter <i>Littera</i> fra <i>Frederiksberg</i> Amt, og <i>Andersens</i> <i>Slagstunde</i> <i>fr. Rødtvitt.</i>	<i>1832</i> den 13. <i>Juni</i> <i>den</i> <i>Moderen</i> <i>bragt</i> paa <i>Frederiksberg</i> <i>Hospital</i> , hvor <i>sin</i> <i>dødt</i> den 15 ^{de} <i>forinden</i> <i>sin</i> <i>Alto</i> <i>bragt</i> <i>id</i> <i>indbragte</i> <i>sin</i> <i>om</i> <i>sig</i> : at <i>sin</i> <i>født</i> <i>hmed</i> <i>Marie</i> <i>Petersdatter</i> , at <i>sin</i> <i>tilførsel</i> <i>først</i> <i>dødt</i> , <i>men</i> <i>si</i> <i>paa</i> <i>Christen</i> , at <i>sin</i> <i>var</i> 35 <i>aar</i> og <i>fra</i> <i>her</i> <i>følge</i> - at <i>sin</i> <i>hustru</i> <i>var</i> <i>komme</i> <i>fra</i> <i>til</i> <i>hvor</i> <i>den</i> <i>2de</i> <i>hav</i> <i>stod</i> , og <i>den</i> <i>efter</i> <i>Alto</i> <i>for</i> <i>samt</i> <i>hvor</i> <i>indtil</i> <i>slut</i> <i>af</i> <i>den</i> <i>1de</i> <i>November</i> .

Københavns fattigvæsen

- Fattigvæsenets trykte hovedregistrant 1881-1948 (på nettet)
- Fælles indgang til en lang række af fattigvæsenets protokoller (sagerne er ofte gået tabt)
- En person optræder kun første gang
- Indeholder også udenbys folk, der er forsørgelsesberettigede i København

Eksempel:

Ejner Jensen, uægte, født 26.12.1901

- Forældre: Anders Christian Pedersen og Jensine Marie Jensen
- Fattigvæsenets hovedregistrant 1904-1911: Anders Christian Petersen: født 23.05.1878, Vindinge, murer, A 54 544/1910
- A = Referatprotokol A

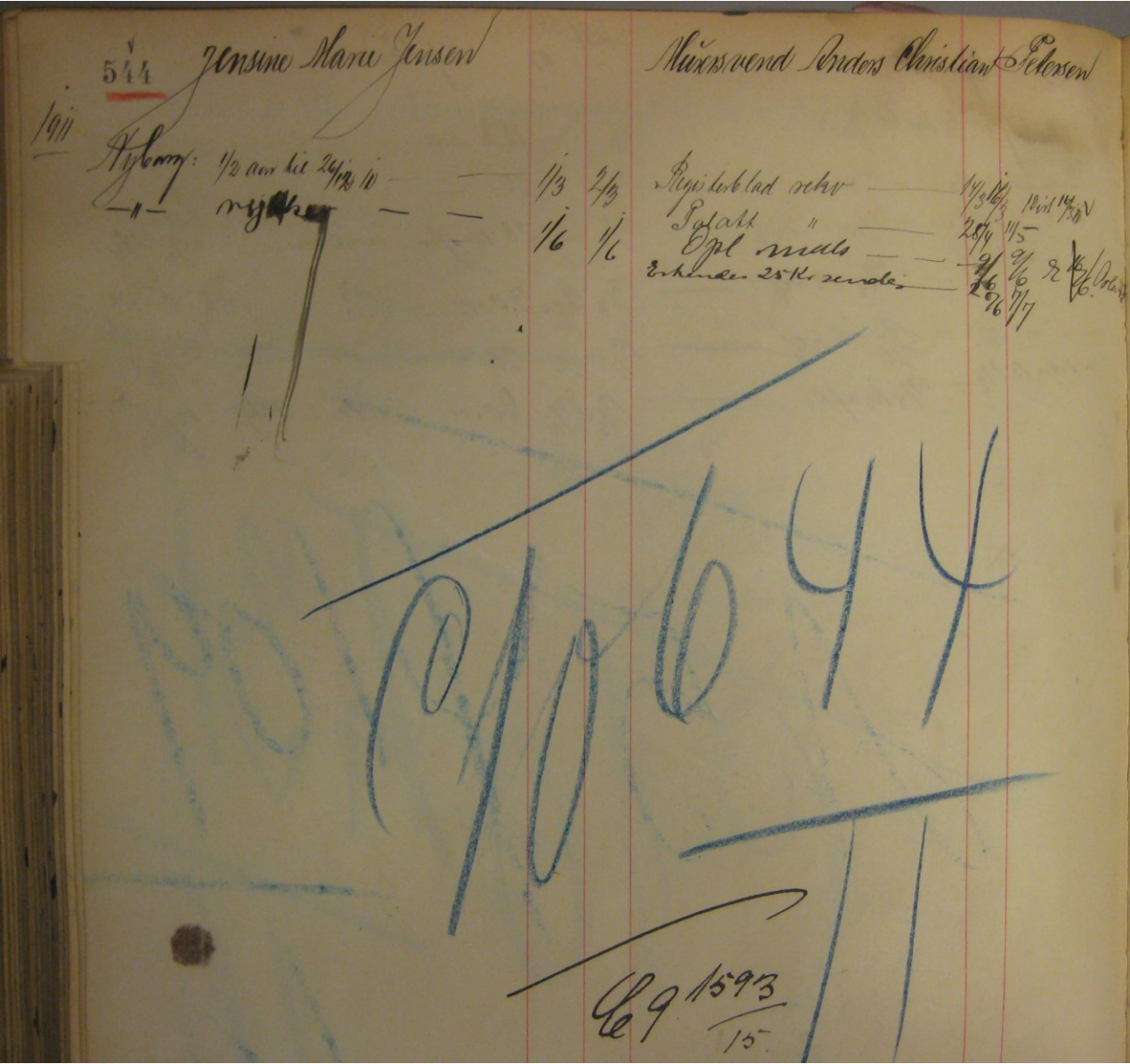
— — — 23/5 78. Vindinge . Murer.... A 54 544/10.

Forkortelsesliste findes på kbharkiv.dk

Forkortelser i Fattigvæsenets hovedregistrant

Forkortelser	Protokolrække
A	Referatprotokol A 1881-
AR	Aldersrente, indenbyes 1924-
Aldfors	Alderdomsforsørgelse 1891-1923
Alm.	Almisseprotokoller 1855-
B	Referatprotokol B 1881-
Blsag	Protokol over blindesager 1924- ↗
C	Referatprotokol C 1910-
E.B.	Enkebørnsforsørgelse 1914- ↗
Epd.n	Indebyes epidemiprotokol 1916- ↗
F.P.	Fattigvæsenets forsørgelsesprotokol 1881-1891 ↗
Husv.sag	Husvildeprotokoller 1881- ↗
I Intr./I.I.	Interimshjælp for indenbyes 1881-
Indb.Sj.n	Indenbyes sygeprotokol 1881-
Idb.Dr.I.Bk.n	Supplement for Blodeme, Børne- og Grøndehospital, Indenbyes 1891-92 ↗

Magistratens 3. afdeling: Referatprotokol A 54 544/1910, 1908-1910, henviser til referatprotokol C 10 644/1911 og C 9 1593/1915

Magistratens 3. afdeling: Referatprotokol C 10 644/1911

644

Fader: *Mikael Peter Andersen Christensen* Forsørgelsessted: *Stk.*
 Moder: *Jensine Marie Jensen*
 Børn: *Ejnar Jensen* / 26/12/1900

Resolution af 27/3 1901 lydende paa 50 Kr aarl. fra 26/12 1900 til

1911. Nyborg: 1/2 aarl. til 26/6 11	26/8	25/8	25 Kr sendes	2/10	26/10
1912 — 1/2 aarl. til 26/12 11	29/1	29/1	25 St. sendes Tilhaldes	5/2	26/2
— 1/2 " " 26/6 12	20/8	21/8	25 Kr sendes	2/9	6/9
— 1/2 " " 26/12 12	24/2	25/2	25 Kr " "	00/3	27/3
— 1/2 " " 26/6 13	8/9	9/9	Tilk. afdr. + Stk.	21/9	
1914 — 1/2 " " 26/12 14	6/4	7/4	25 Kr. sendes	11/10	
— 1/2 " " 26/6 14	16/5	18/5	25 Kr send. m. Epl. aus Pap	27/5	16/5
— 1/2 " " 26/12 14	3/9	3/9	Tilk.	5/9	
— 1/2 " " 26/6 14	30/1	1/2	25 Kr. sendes, Tilk.	11/9	25/9
— 1/2 " " 26/12 14	30/1	1/2	Til Bek.	27/10	
— 1/2 " " 26/6 14	30/1	1/2	25 Kr sendes	12/1	4/3
— 1/2 " " 26/12 14	30/1	1/2	Tilhaldes	12/2	

Hantørsk 23/12/11

Alene om Hverstand: flyttet til Holmbladsgade 40 31/5

Magistratens 3. afdeling: Referatprotokol C 9 1593/1915

C 9 1593

Forsørgelsessted:

Fader: Murensend Anders Chr. Jensen f. 23/3. 78; Vindinge

Moder: Jussine Marie Jensen

Resol. af 27/3. lydende paa 50 Kr. aarlig fra 26/12. 00 til

Børn: Ejner Jensen f. 26/12. 00

19/5	Blut arm om Kunt d 25/9	14/9	-	Tilskaldes	4/9	2/9	✓
				Kot 25/9/15	3/12	14/12	✓
19/6	Alvin Tieske. May	18/11		Børn i 572 16			
	May. Tieske af Alvin Tieske	5/1		Tilskaldes	20/9	21/13	✓
	Alvin Tieske Tieske	6/6		Kot 19/4	24/5	24/5	✓
	do do	25/9	24/9	Tilskaldes	11/1	11/1	✓
				Børn 1 ind.		8/6	
				Tilskaldes	28/1	3/10	✓
				Kot 7/10 16		3/10	✓
19/17	Blut arm Kunt d 10/3/17	3/3	9/3	Tilskaldes	28/1	3/10	✓
				Kot 19/81		3/10	✓
				Tilskaldes			✓

A. 82. 37/18 - 1/18

Magistratens 3. afdeling: Referatprotokol A 82 37/1918

37. V Enke Havn Marie Petersen L 9 1593
Gjæstfri anmelder og forspørger 4/12/8 5/12/8 Dag 9/12/8.
A 80 26/18.

Og det ledte til skiftet 1918

- Gentofte = Københavns Amts Nordre Birk

71

Løbe №	Anmelderen	Afdødes fulde Navn, Livsstilling og Bopæl	Afdødes fyldte Aar	Gift eller ugift. Enkemand eller Enke Fraskilt el. frasepar. Hustru Om hensiddet i uskiftet Bo
509	Albert Emil Theodor Heller, Borak 44, Smager, Njotes Løns.	Enke Hanne Christine Heller. S. e. Sofyrbøler, alskedsindskrævet Jensløvsvej 9. Nørrebro Østnæp.	67	Enke
510	Smitten Jacoben, Hellerup.	Hustruens Anden Christian Petersen Luitvig Holbergvej 5, Hellerup	70	Gift

Vi slutter med det vigtigste:
Hvor finder man arkivalierne?

- Rigsarkivet eller kommunearkiver
- Skal kende forsørgelses- eller opholdsstedet
- Slå derefter myndigheden op i Daisy

- Købstæder:
 - Indtil 1868: Rådstue/magistrat (fattigkommissioner)
 - Efter 1869: Kommune
- Landsogne:
 - Indtil 1803: Sogn eller gods (især på Fyn)
 - 1803-1867: Sogn eller kommune
 - Efter 1868: Kommune
- Kontrolmyndigheder: provstier, stiftsamter, amter, amtsråd m.fl.